

2. Odchody za prací z České republiky

Ekonomické důvody jsou u zemí vstoupivších nově do Evropské unie zcela rozhodující pro volbu jejich obyvatel migrovat za prací do zahraničí. Platí to i pro Českou republiku. Následný rozbor se po nezbytných terminologických vymezeních soustředí na finanční efekty české práce v cizině.

- **Dokonalý přehled o práci občanů ČR v zahraničí neexistuje a platí to i pro ostatní země**

Je třeba říci, že přesný a kompletní přehled o práci občanů ČR v zahraničí neexistuje. Zároveň lze ale konstatovat, že tomu tak není v žádné zemi. Většinou chybějí údaje nutné pro přesné odhady dlouhodobého zaměstnání občanů vlastní země v zahraničí. Základní orientaci poskytuje statistika platební bilance vycházející ze zdrojů národních statistických úřadů, jejich odhadů počtu rezidentů pracujících v zahraničí a jim příslušných objemů mezd.

Objemy peněz plynoucí z práce v zahraničí figurují v bilanci výnosů běžného účtu platební bilance jako příjmy dané země z této práce, a to v položce Náhrady zaměstnancům. V opačném případě, kdy je země sama cílem imigrantů přijíždějících za prací, pak uvedená položka zachycuje náklady na práci občanů cizích zemí jako výdaj bilance výnosů běžného účtu platební bilance. Jak bude z dalšího patrné, pro novodobou historii České republiky je typické, že výdaje na práci zahraničních pracovníků jsou vyšší než příjmy z práce v cizině.

2.1. Použité pojmosloví

- **Rezidentem je subjekt sídlící a působící v ČR alespoň rok**

Kritériem pro rozlišení rezidentského či nerezidentského subjektu je především ekonomické území země, centrum ekonomického zájmu, sídlo subjektu nebo jeho trvalé bydliště a hledisko času¹⁰. Z tohoto pohledu je pak rezidentem ekonomický subjekt (institucionální jednotka), která koncentruje svůj ekonomický zájem na území ČR alespoň jeden rok¹¹. Za rezidenta se však považuje také subjekt, který působí mimo ČR, např. na zastupitelských úřadech a jiných orgánech ČR, stejně jako subjekt, který vlastní budovy a pozemky na území ČR¹².

Za rezidenty jsou rovněž považováni občané, kteří mají trvalé bydliště v ČR a na krátké období (méně než rok) vycestují do zahraničí za prací, příp. z jiných důvodů. Jde například o příhraniční sezónní pracovníky, obchodníky, sportovce, umělce, studenty, pacienty, turisty, příbuzné apod. Přitom studenti se považují vždy za rezidenty, i když studují v cizině déle než rok.

- **Náhrady zaměstnancům se týkají rezidentů pracujících v cizí zemi – jsou úhrnem jejich mezd a sociálních příspěvků zaměstnavatelů**

V bilanci výnosů běžného účtu platební bilance země se v položce Náhrady zaměstnancům objevují příjmy dané země z práce rezidentů v zahraničí spolu s náklady vynaloženými na práci zahraničních pracovníků. Výsledkem je saldo náhrad, které je kladné v případě, že v bilanci obou položek převažují příjmy z práce rezidentů v zahraničí nad výdaji na práci cizinců v dané zemi. V opačném případě je saldo náhrad záporné.

Suma náhrad zaměstnancům obsahuje mzdy a platy rezidentů spolu se sociálními příspěvky jejich zaměstnavatelů.

Rezidenti, kteří jsou zaměstnaní v zahraničí oficiálně, podléhají tamějším odvodům daní a dalších příspěvků. Spektrum odvodů z mezd, po jejichž zohlednění dostává pracovník čistou mzdu, je například v Německu velmi široké: - od daně z příjmů (tu však platí zaměstnanec teprve od měsíčního příjmu 1 800 eur) přes tzv. příplatky solidarity (určené pro východní země Německa a placené jen zaměstnanci s hrubým měsíčním příjmem převyšujícím 2 500 eur), církevní daň (v jednotlivých spolkových zemích je různě vysoká a platí se stejně jako daň z příjmu až od mzdové úrovně 1 800 eur měsíčně), po důchodové pojištění (9,55 % hrubé mzdy), sociální pojištění (3,25 % hrubé mzdy), zdravotní pojištění (7 %) a také pojištění pro případ potřeby pečovatelské služby (0,85 %) odváděné všemi občany bez ohledu na jejich finanční situaci.

¹⁰ Vymezení rezidentů a nerezidentů vychází o Opatření ČSÚ z října 1997 k zavedení Číselníku institucionálních sektorů a subsektorů, Charakteristika rezidentů a nerezidentů podle národních účtů – SNA 1993 a ESA 1995, peněžní a finanční statistiky (MMF, 1993) a revidované platební bilance (MMF 1993) je s tímto vymezením shodná.

¹¹ Znamená to, že rezident v ČR vyrábí, poskytuje služby, zabývá se pojišťováním, přerozdělováním prostředků nebo vystupuje jako spotřebitel.

¹² Za rezidenta je považován při transakcích s těmito pozemky a budovami.

- **Z pohledu práce v zahraničí jsou rezidenti osoby s trvalým bydlištěm v ČR, které vyjíždějí na období zpravidla kratší než rok s cílem získat výdělek**

Počty rezidentů, kteří pracují v zahraničí (tj. osob s trvalým bydlištěm v ČR, které opouštějí ekonomické území na omezené časové období za účelem získání pracovního výdělků), se zjišťují pomocí čtvrtletních Výběrových šetření pracovních sil (VŠPS)¹³. Výsledkem tohoto šetření jsou počty osob, které pracují v zahraničí a denně, týdně či měsíčně překračují hranice nebo tam pracují po dobu kratší než tři měsíce. Nejsou v nich však zahrnuty osoby, které pracují v zahraničí déle než tři měsíce a do VŠPS se nedostanou.

V tomto šetření nemusejí být zachyceni rovněž rezidenti, kteří pobývají a pracují v zahraničí po dobu kratší než jeden rok, ale déle než tři měsíce. Propočty statistiky národních účtů tak při určení mezd vyplacených sektorem Zahraničí vycházejí z údajů o počtu rezidentů pracujících v cizině právě jen podle Výběrového šetření pracovních sil. Existuje předpoklad, že počet nezachycených rezidentů, jak je výše uvedeno, je zhruba vykompenzován počtem osob opakovaně vyjíždějících za prací.

2.2. Celkové objemy náhrad a mezd a jejich dynamika

- **V ČR jsou celkové náklady na práci nerezidentů výrazně vyšší než příjmy z práce rezidentů v zahraničí, a to i přesto, že ...**

Z údajů bilance služeb běžného účtu platební bilance ČR vycházejících z údajů ČSÚ vyplývá, že náhrady zaměstnancům (mzdy a platy vč. sociálních příspěvků zaměstnavatelů) u rezidentů (občanů ČR pracujících v cizině)¹⁴ při výše vymezených pracovních pobytech v zahraničí dosáhly v roce 2003 přibližně 13,9 mld. korun. Byly tak o téměř třetinu vyšší než v roce 2002, kdy činily 10,7 mld. korun.

Ovšem objem náhrad nerezidentům (cizincům zaměstnaným v ČR) byl v porovnání s tím více než dvakrát vyšší, když dosáhl 30,3 mld. korun. Jednoduše lze říci, že proti téměř 14 mld. korun, které stáli pracovníci z České republiky své zahraniční zaměstnavatele, stojí více než 30 mld. korun, které zaplatily firmy v ČR za práci svých zahraničních zaměstnanců.

Saldo náhrad tak činí 16,4 mld. korun, což znamená, že v ČR náklady na práci nerezidentů v roce 2003 převýšily o tuto částku příjmy z práce rezidentů v cizině. A to přesto, že v úhrnu stouply náhrady občanům cizích států pracujících v ČR proti roku 2002 o 5 %, zatímco objem příjmů Čechů pracujících v cizině vzrostl o plných 30 %.

- **... v roce 2003 stouply tyto příjmy proti roku 2002 zhruba o třetinu – důvodem byl především vyšší počet českých občanů zaměstnaných v cizině a slábnoucí kurz koruny k euru**

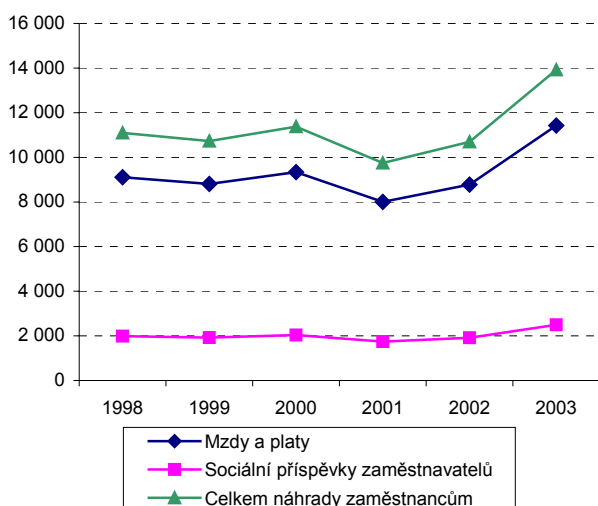
V roce 2003 získali čeští občané pracující v zahraničí celkem přes 11,4 mld. korun na mzdách, tedy vydělaných a disponibilních penězích. Přitom celkové náhrady zaměstnancům zahrnující kromě mezd a platů i sociální příspěvky zaměstnavatelů v cizině činily, jak už bylo zmíněno, více než 13,9 mld. korun. V roce 2002 byly mzdové příjmy z české práce v cizině citelně slabší – dosáhly zhruba 8,8 mld. (vč. příspěvků zaměstnavatelů pak 10,7 mld. korun). Na tomto výrazném meziročním růstu objemu peněz vydělaných v zahraničí se podepsaly především vyšší počty zaměstnaných v cizině: českých občanů vyjíždějících v roce 2003 na krátkodobé pobyty za prací bylo o čtvrtinu víc než v roce 2002.

Za silným růstem objemu příjmů z práce v roce 2003 však nestála jen početně silnější skupina českých občanů pracujících v zahraničí, ale svoji roli sehrál i vývoj směnného kurzu. Zatímco ještě v roce 1999 činil průměrný kurz koruny k euru v přepočtu 36,88 CZK/EUR, v roce 2002 pak 30,81 CZK/EUR a koruna proti euru v průběhu celého období posilovala, rok 2003 znamenal obrát a česká měna ve vztahu k euru poprvé po pěti letech oslabil (graf č. 7). Vyplývá z toho, že zatímco v průběhu let 1999 až 2002 vývoj směnného kurzu snižoval objemy peněz (v korunách) vydělaných českými občany v cizině, v roce 2003 naproti tomu tyto objemy zvyšoval. Ovšem i přes očištění o kurzový vliv je dynamika výdělků českých občanů v zahraničí v roce 2003 impozantní – vyjádřeno v eurech stoupl objem náhrad zaměstnancům meziročně o 25,9 % na 437,1 mil. eur, především díky zvýšenému počtu rezidentů pracujících v zahraničí. V roce 1999 činil srovnatelný údaj 291 mil. eur.

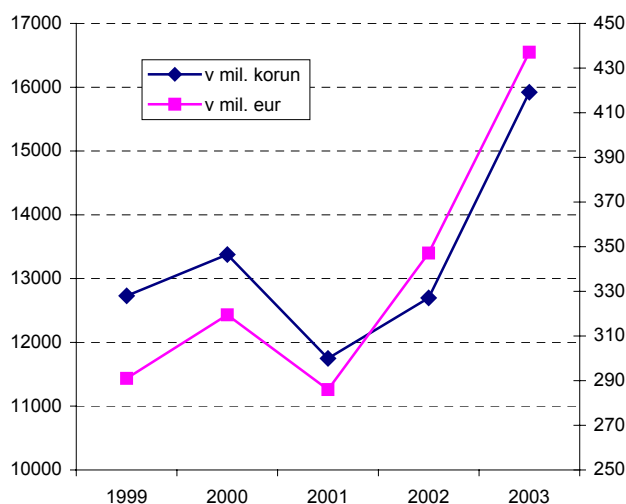
¹³ Zahrnuje osoby bydlící v bytě po dobu minimálně tří měsíců. Respondenti v nich odpovídají na otázku: „Vykonával jste v uplynulém týdnu jakoukoli práci za mzdu, plat nebo jiný druh odměny nebo s cílem dosažení zisku? Uveďte okres, kde pracujete, pokud pracujete v zahraničí, uveďte stát“.

¹⁴ Při vědomí jistého zjednodušení bude v dalším textu pro rezidenty používán zkrácený výraz občané ČR.

Graf č. 5 Mzdy a platy rezidentů pracujících v cizině (v mil. korun)

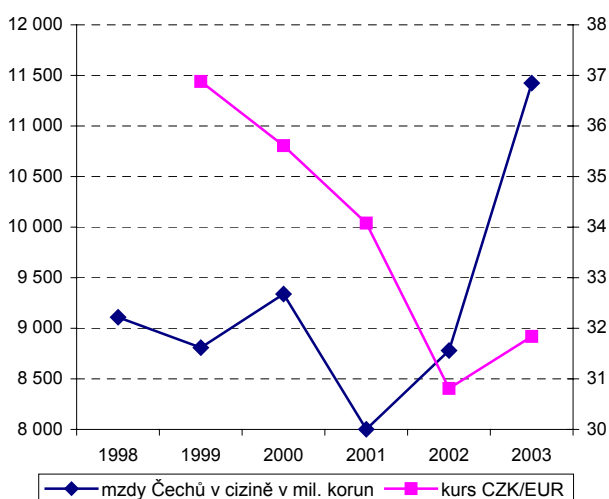

Graf č. 6 Vývoj náhrad rezidentům pracujícím v cizině v CZK a EUR

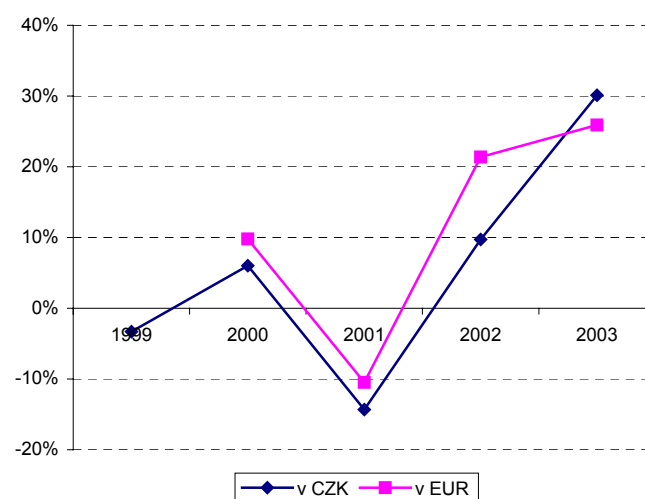

Pramen: ČSÚ, vlastní propočty

Graf č. 7 Vývoj mezd a platů rezidentů v cizině a směnný kurz CZK/EUR

Graf č. 8 Tempa růstu náhrad rezidentům v cizině v CZK a EUR

Pramen: ČSÚ, vlastní propočty

2.3. Objemy náhrad a mezd podle zemí

• **Nejvíce peněz si v roce 2003 vydělali čeští občané v Německu**

Podle úhrnných údajů zjištěných Českým statistickým úřadem Výběrovým šetřením pracovních sil a propočítaných na jednotlivé země Českou národní bankou pro potřeby bilance výnosů běžného účtu platební bilance se zájem občanů České republiky o práci v zahraničí soustřeďuje především na Německo, Rakousko, Velkou Británii a Itálii. Za tyto země je objem příjmů z práce v zahraničí pro rezidenty nejvyšší.

Pokud jde o Německo, činily příjmy z práce rezidentů každé čtvrtletí roku 2003 přibližně 1,2 mld. korun¹⁵. Za celý rok dosáhly náhrady českým pracovníkům úrovně 4,9 mld. korun¹⁶, stejně jako v rekordním roce 2001. Přitom jen za tři čtvrtletí 2003 dosáhl jejich objem 3,3 mld. korun, což bylo více než za celý rok 2002, kdy objem náhrad činil 3,2 mld. korun.

¹⁵ Příjmy jsou myšleny ve výši celkových náhrad zaměstnancům, pokud není v dalším textu výslovně uvedeno jinak a nezahrnují v tomto případě tamější výdaje českých pracovníků.

¹⁶ Odhady hrubé mzdy (vč. různých druhů pojištění a daně) a čisté mzdy u legální i nelegální práce vycházejí ze statistiky národních účtů.

Stejný trend je patrný u práce rezidentů v Rakousku, kde příjmy ve formě náhrad zaměstnancům dosáhly téměř 2 mld. korun, což je ve srovnání s rokem 2002, kdy převýšily 1,1 mld. korun, téměř dvojnásobný objem. Ve Velké Británii si čeští občané vydělali vč. příspěvků zaměstnavatelů v roce 2002 přibližně 0,4 mld. korun, v roce 2003 však už 1,5 mld. korun. Jde tak o nejsilnější meziroční růst v porovnání s ostatními zeměmi vykazujícími největší objemy práce v zahraničí. Významné jsou rovněž odchody rezidentů za prací do Itálie, kde objemy náhrad činily v roce 2003 téměř 0,5 mld. korun.

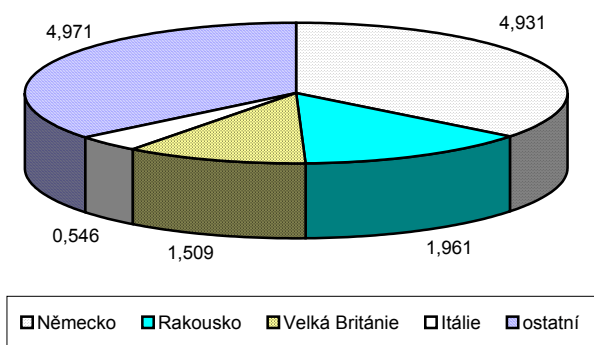
V případech uvedených čtyř zemí jsou objemy peněz získaných českými pracovníky podstatně vyšší než objemy peněz získaných občany těchto zemí pracujícími v České republice¹⁷. Tento rozdíl se stále zvětšuje.

• **Zájem rezidentů je soustředěn na čtyři země Evropské unie**

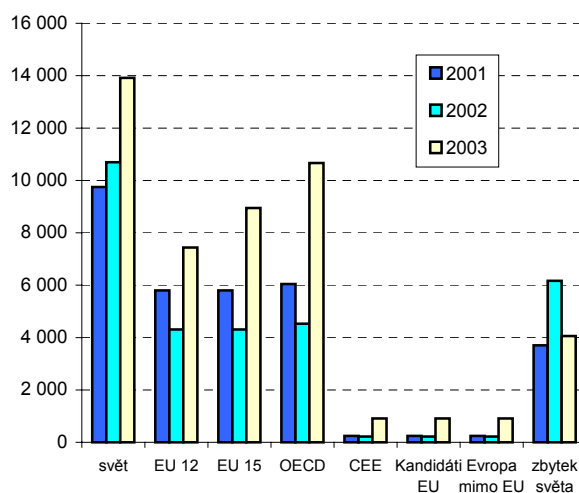
Příjmy z práce rezidentů zaměstnaných v zemích Evropské unie byly v roce 2003 vyšší než 8,9 mld. korun. Ve srovnání s rokem 2002, kdy dosáhly 4,3 mld. korun se tedy více než zdvojnásobily. V roce 2001 činily náhrady zaměstnancům 5,8 mld. korun. Z regionálního hlediska dominuje, jak je z výše uvedených údajů patrné, především Německo, Rakousko, Velká Británie a Itálie. Příliv peněz za práci rezidentů v dalších zemích EU je však podle bilance výnosů běžného účtu podstatně slabší. Za skupinu zemí, kterou tvoří Španělsko, Řecko, Portugalsko, Francie, Finsko, Dánsko, Belgie a Lucembursko je úhrn náhrad více než 22krát menší než s Německem, 9krát menší než s Rakouskem a ve srovnání s Velkou Británií je jen zhruba sedminový.

Výrazně se však zvýšil objem peněz vydělaných rezidenty v zemích střední a východní Evropy, přestože v porovnání se zeměmi EU byl jen asi desetinný: jestliže v roce 2001 činil objem náhrad zaměstnancům z ČR pokud jde o středo- a východoevropský region 247 mil. korun a v roce 2002 ještě méně (221 mil. korun), pak v roce 2003 stouply objemy jejich mezd vč. příspěvku zaměstnavatelů na 910 mil. korun a ve srovnání se dvěma předchozími lety se tak zvýšily čtyřikrát. ČR má navíc se zeměmi uvedeného regionu výrazně zápornou bilanci – proti zhruba 0,9 mld. korun příjmů bylo vynaloženo 16,4 mld. korun jako náklady na práci občanů těchto zemí v České republice.

Graf č. 9 Příjmy z práce rezidentů v zahraničí podle zemí v roce 2003 (náhrady zaměstnancům v mld. korun)

Graf č. 10 Vývoj příjmů z práce v zahraničí podle teritorií (náhrady zaměstnancům v mil. korun)

Pramen: ČNB

¹⁷ Občané těchto zemí působí v ČR jen v menší míře jako zaměstnanci, spíše jde o podnikatele či samostatné zaměstnance cizích firem placené ze zahraničí.

2.4. Počty rezidentů v zahraničí

- **V roce 2003 vyjelo proti roku 2002 za práci o čtvrtinu více občanů České republiky ...**

V zahraničí pracovalo v roce 2003 podle Výběrového šetření pracovních sil celkem 22 900 občanů České republiky¹⁸, z toho 14 900 legálně¹⁹. V roce 2002 šlo o 18 500 rezidentů, z toho 12 000 pracovalo legálně.²⁰ Roky 2002 a 2003 tak zaznamenaly výrazný růst počtu rezidentů zaměstnaných v cizině poté, co v období 1998 až 2000 jejich počet ročně kolísá mezi 16 až 18 tisíci osob. V roce 2001 pracovalo v průměru v zahraničí 15 800 občanů České republiky. Legálně zaměstnaní jsou zachyceni ve statistikách sociálního zabezpečení dané země. V nelegálních počtech jsou zahrnuti i sezónní pracovníci, jejichž počty nejsou v těchto statistikách obsaženy.

Z uvedených úhrnných počtů zvolilo v roce 2003 jako cíl své pracovní činnosti Německo 6 800 občanů ČR a Velkou Británií 3 600 osob. V Rakousku pracovalo 3 300 rezidentů, v USA zhruba 2 000 a 1 400 českých pracovníků zamířilo do Itálie. Počty rezidentů pracujících v ostatních zemích jsou zanedbatelné. Z výběrových šetření v jednotlivých čtvrtletích je patrné, že silně akceleroval příliv rezidentů za práci do Velké Británie. Jestliže v prvním čtvrtletí 2003 našlo v ostrovní velmoci práci 13,4 % z celkového počtu českých občanů zaměstnaných v cizině, pak ve čtvrtém čtvrtletí už plných 18,9 %.

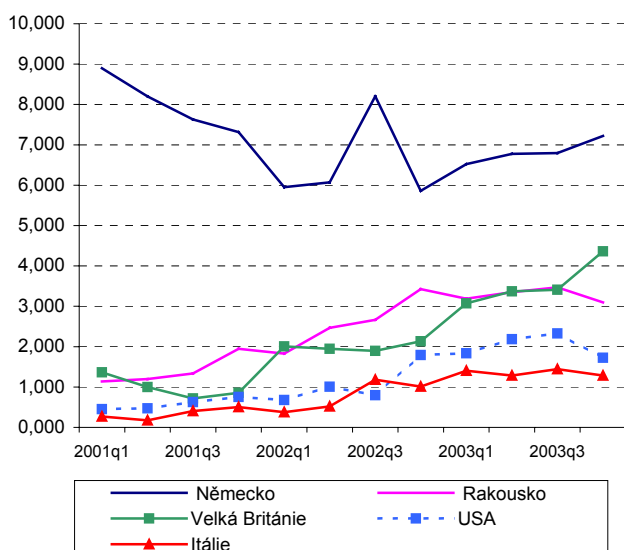
- **... ale ve srovnání například s občany Polska relativně méně**

Přes loňský nárůst počtu občanů ČR pracujících v zahraničí je celkové číslo ve srovnání například s výjezdy za práci z Polska značně nízké, a to nejen absolutně, ale i při přepočtu na srovnatelnou úroveň. Polsko má téměř čtyřikrát více obyvatel než Česká republika a podle údajů polského statistického úřadu (GUS) pracuje v zahraničí každý rok přibližně půl milionu Poláků²¹, z toho asi 308 tisíc občanů Polska je zaměstnáno v zahraničí legálně (hlavně při sezónních pracích podle dohod uzavřených s Německem, Španělskem a Francií). Náhrady polským občanům zaměstnaným v zahraničí představovaly v roce 2003 přes 2 mld. eur, což je přibližně 66,3 mld. korun. V případě České republiky to bylo 13,9 mld. korun.

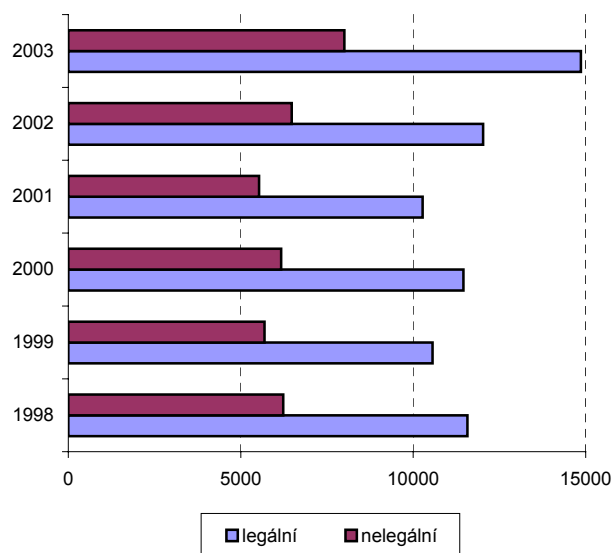
Nejvíce Poláků, 37 % celkového počtu, pracuje podle GUS v Německu (204 tis. osob), dále v USA (110 tis.), Itálii (27 tis.), Kanadě (20 tis.) a Velké Británii (16 tis. osob). Sezónní migrace za práci je nejmasivnější v oblastech Slezska u hranice s Německem, kde žije německá menšina a na severovýchodě a jihovýchodě země, kde je vysoká nezaměstnanost.

Ze 70 mil. obyvatel zemí nově vstoupivších do EU tvoří 38 mil. obyvatelé Polska.

Graf č. 11 Počty rezidentů v zahraničí
(podle zemí, 2001 až 2003, v tis. osob)

Graf č. 12 Legální a nelegální práce rezidentů v zahraničí
(počty osob)

Pramen: ČSÚ

¹⁸ Zde i v dalším je užití pojmu občan České republiky totožné s pojmem rezident.

¹⁹ Podle pomocných propočtů statistiky národních účtů.

²⁰ Jde o propočtená průměrná čísla za rok, protože podle výběrových šetření v jednotlivých čtvrtletích roku zjištěné počty kolísají.

²¹ Počty jsou pouze orientační, protože na rozdíl od české metodiky údaj obsahuje i dlouhodobě zaměstnané v cizině.

2.4.1. Legální a nelegální práce

- **Podle metodiky odhadů použité statistikou národních účtů pracuje v zahraničí zhruba 35 % rezidentů nelegálně**

Z podkladů o evidenci Čechů a jejich krátkodobém zaměstnání v Německu, získaných Českým statistickým úřadem od německého statistického úřadu lze odhadnout, že legálně pracuje v Německu zhruba 65 % z celkového počtu českých občanů zaměstnaných u tamějších firem a soukromníků. Zbytek je zaměstnán nelegálně. Útvar národního účetnictví ČSÚ pak generalizuje tento poměr i na ostatní země (graf č. 12).

„Černá mzda“ je odhadována na 60 % hrubé mzdy Němců, legální mzda na 90 %. Vzhledem ke značnému odvodovému zatížení hrubé mzdy (různé druhy pojištění a daně, např. důchodové a nemocenské pojištění, pojištění nezaměstnanosti, pojištění při nehodách, pojištění zastřešující péči) pak vychází výše čisté mzdy na legálně pracujícího rezidenta zhruba stejná jako mzda rezidenta zaměstnaného nelegálně.

2.4.2. Nejvýznamnější cílové země při odchodu za prací z ČR

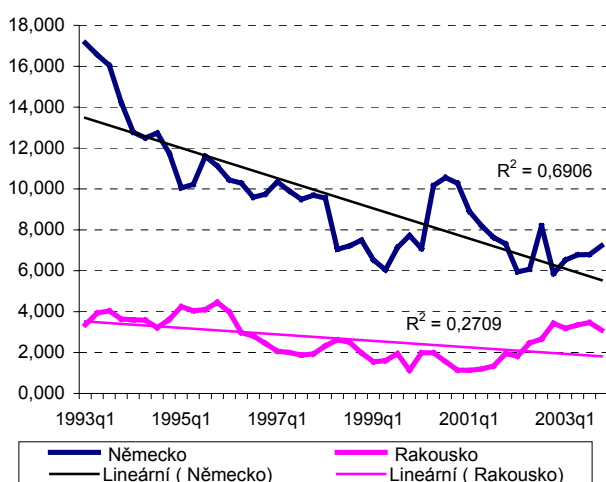
- **Téměř každý třetí z rezidentů pracujících v zahraničí působil v roce 2003 v Německu**

Přibližně každý třetí z občanů ČR pracujících v roce 2003 v zahraničí působil v Německu (v průměru za rok 29,9 % z celkového počtu rezidentů zaměstnaných v zahraničí). Ve Velké Británii pracovalo 15,3 % z úhrnného počtu, v Rakousku 14,4 %. V jednotlivých čtvrtletích počty osob kolísají, ale od roku 2002 zůstávají v Rakousku a v Itálii počty osob kvartál od kvartálu na přibližně stejné úrovni. Naproti tomu stoupá atraktivita Velké Británie. Během roku 2003 také významně vzrostl počet českých občanů zaměstnaných v Německu (z 28,5 % na 31,3 %).

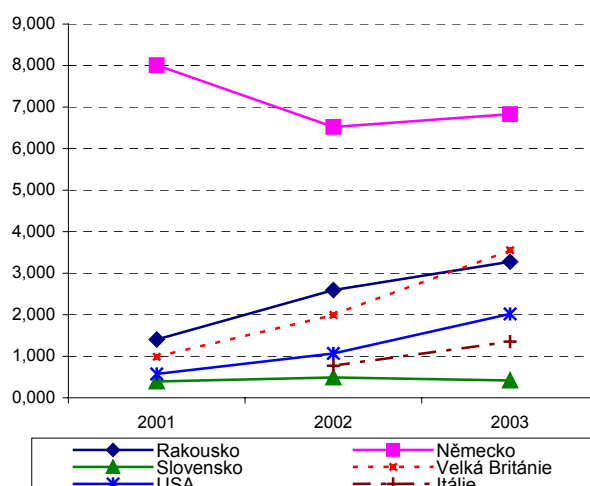
Z pohledu delšího časového horizontu však počet zaměstnaných v Německu klesá, v Rakousku spíše stagnuje (graf č. 13). Jestliže v roce 1993 pracovaly zhruba dvě třetiny všech rezidentů vyjíždějících za prací v Německu, pak v roce 2003 už jenom 30 % (graf č. 15). Co se Rakouska týká, byl v roce 2003 podíl zaměstnaných občanů České republiky na celkovém počtu rezidentů pracujících v zahraničí v podstatě stejný jako před deseti lety.

Rychle však rostou počty rezidentů vyjíždějících za prací dále než do uvedených sousedních zemí, zejména do Velké Británie. Podle vývoje za jednotlivá čtvrtletí roku 2003 lze konstatovat obnovený zájem o Rakousko (graf č. 14).

Graf č. 13 Vývoj počtu rezidentů pracujících v Německu a Rakousku (1993 až 2003, v tis. osob)

Graf č. 14 Počty rezidentů v cizině podle zemí (v tis. osob)

Pramen: MPSV

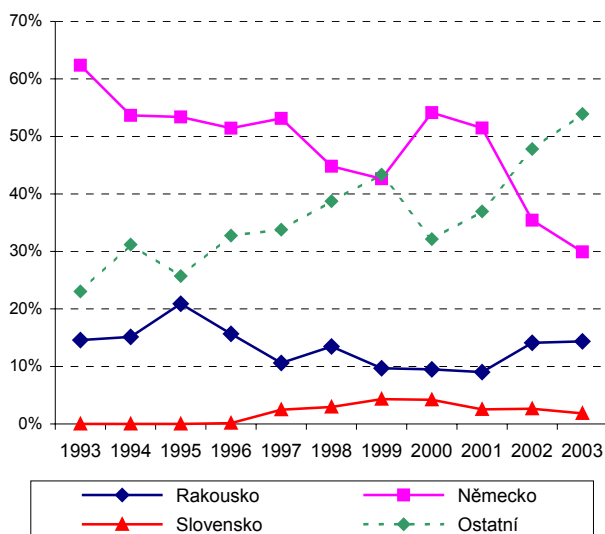
- **Rok 2003 nebyl rekordní, nejvíce českých občanů vyjelo za prací v roce 1993**

Přes prudký růst počtu českých občanů vyjíždějících za prací zejména v posledních třech letech je v kontextu let 1993 až 2003 patrné, že nejvyšší úroveň dosáhly jejich počty v roce 1993 (graf č. 16). Od té doby počet rezidentů pracujících v cizině až do roku 1998 mírně klesal. V roce 2003 dosáhl úrovně roku 1994.

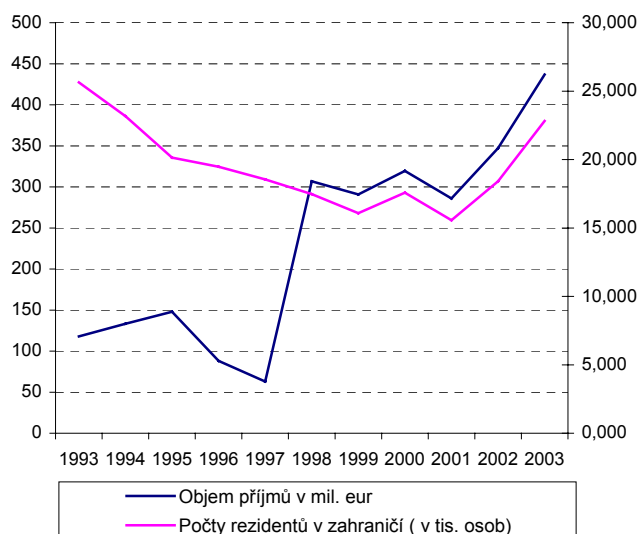
V letech 1996 a 1997 se také výrazně snižovaly příjmy z práce v zahraničí, a to rychleji, než klesal počet českých občanů vyjíždějících v této době za prací. Na tuto

skutečnost mohla mít vliv nejistá očekávání českých domácností v období měnové krize a restrikce následných „balíčků“ opatření či chování zaměstnavatelů v zahraničí.

Graf č. 15 Podíl zemí na celkovém počtu rezidentů pracujících v cizině (1993 až 2003, v %)

Graf č. 16 Počty rezidentů v zahraničí a objem příjmů v eurech (v tis. osob, v mil. eur)

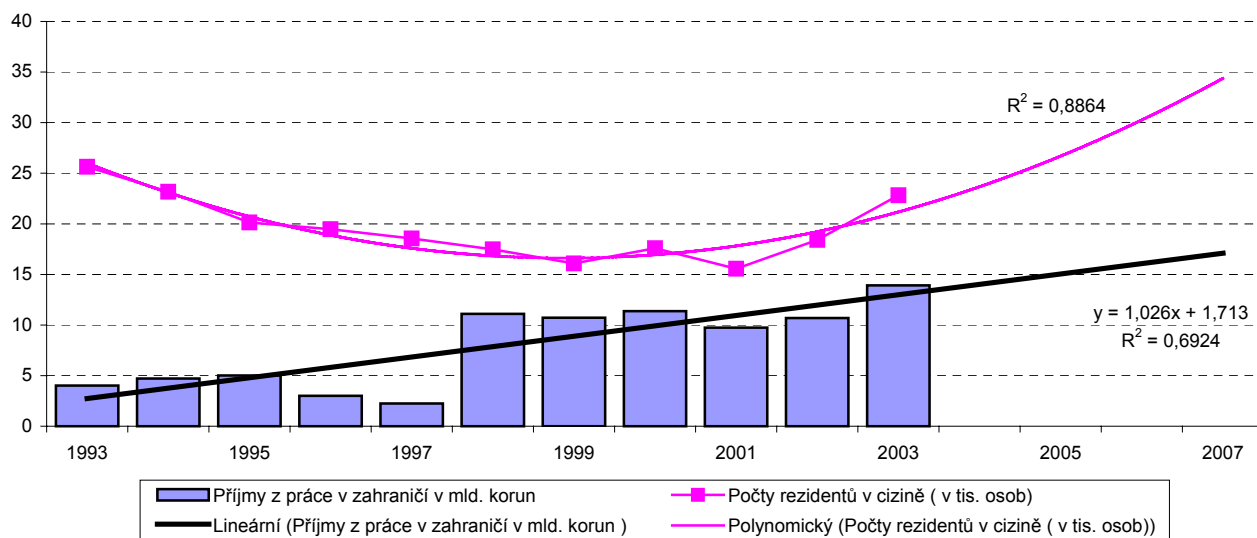

Pramen: MPSV, ČSÚ, ČNB

• **Počty rezidentů v cizině a příjmy z jejich práce spolu zhruba korelují teprve od roku 1998**

Korelační koeficient mezi příjmy z práce občanů České republiky v zahraničí a jejich počty v jednotlivých letech za období 1993 až 2003 neukazuje na příliš silnou vazbu mezi oběma řadami - v letech 1993 až 1996 dokonce dochází k protisměrnému pohybu vyrovnávacích křivek a korelační koeficient je za celé období 1993 až 2003 záporný (graf č. 16). Je však třeba připomenout, že odhady zejména do roku 1996 nebyly v případech obou veličin přesné především díky metodickým vlivům a dosažitelné kvalitě sběru informací. Od roku 1998 je korelace výrazně lepší, a to zejména při vyjádření příjmů v eurech, kdy je eliminován vliv změny směnného kurzu. Korelační koeficient tak dosahuje v období 1998 až 2003 při očištění o kurzový vliv hodnoty 0,75 (resp. 0,47 při vyjádření příjmů v korunách).

Graf č. 17 Příjmy z práce v zahraničí a počty rezidentů v cizině (v tis. osob, v mld. korun)

Pramen: ČSÚ, MPSV, vlastní propočty

- **Budoucí volný pohyb pracovních sil v rozšířené EU zvětší migraci**

Jsou obavy zemí EU z přílivu Čechů za prací oprávněné? Pokud by si vývoj počtu osob pracujících v cizině zachoval trend posledních deseti let a stejně tak i celkový objem příjmů, pracovalo by v roce 2005 v zahraničí zhruba 27 tis. českých občanů a příjmy z jejich práce by činily přibližně 15 mld. korun. Ve srovnání s výsledky studií některých institucí na téma budoucích migračních toků v Evropě (EBRD, European Integration Consortium, Ifo, UK Home Office) jde o skutečně malé počty i peněžní objemy. Podle těchto studií, jejichž odhady však vykazují poměrně značný rozptyl, by totiž při skutečně volném pohybu pracovních sil bez nynějších restrikcí přicházelo z nově přistoupivších zemí ročně 220 tis až 350 tis. lidí (jde o osoby, ne o pracovníky). Tím by se počet nynějších imigrantů zdvojnásobil až ztrojnásobil.

Přes 60 % těchto imigrantů by podle uvedených odhadů přijalo Německo. Tam v současné době překročila například práce na černo všechny meze. Podle německého tisku vytvořila skoro 17 % německého HDP s celkovými výdělky ve výši kolem 350 mld. eur. Co se cizinců týká, pouhá 2 % pomocných sil z východní Evropy a Afriky v německých domácnostech pracují podle odhadů legálně.

Dílčí závěr

Obavy z masivního přílivu českých pracovníků do starých zemí EU, vyjádřené až na několik výjimek restriktivním sedmiletým obdobím po vstupu do unie, se zřejmě nenaplní. Je to patrné jak z průzkumů zájmu o práci v zahraničí prováděných před vstupem do EU, tak ze zkušeností krátkého období po vstupu. Jak se ukazuje, rizika leží jinde: například sousední Rakousko nezaznamenává výraznější příliv pracovníků z České republiky, paradoxně však zájem rakouských obyvatel o levnější nákupy a služby v ČR či Maďarsku podle odhadů rakouské zaměstnanecké komory způsobí v příhraničí ztrátu minimálně 15 tis. pracovních míst.

Analýza let 1993 až 2003 ukázala, že přes výrazný nárůst počtu českých pracovníků v zahraničí v posledním roce sledovaného období nepadl rekord z roku 1993. V roce 2003 stoupl počet rezidentů pracujících v cizině meziročně o 24 % na 22,9 tis osob a přibližně tímtož tempem, očištěno o kurzový vliv, rostly i mzdy a platy (resp. objemy náhrad) – na 437 mil. eur, resp. 13,9 mld. korun. Zvýšené odchody za prací patrné od roku 2001 plynou zčásti ze zhoršených možností najít práci v České republice, přičemž prvořadým motivem pro práci v zahraničí zůstávají vyšší výdělky.

Ovšem ve srovnání s tím, kolik se v české ekonomice vyplatí ročně na mzdách, je podíl práce rezidentů v cizině zanedbatelný – podle statistiky národních účtů nepředstavuje ani 1,4 % mezd a platů v sektoru domácností.